

ОБРАЗ АНГЕЛА В АМАТОРСЬКИХ ПОЕЗІЯХ МАЙДАНУ

ЯНА ТИТУС

Університет ім. Адама Міцкевича в Познані, Познань – Польща
yantit@amu.edu.pl; <https://orcid.org/0009-0002-4514-2208>

OBRAZ ANIOŁA W WIERSZACH POETÓW AMATORÓW MAJDANU

JANA TITUS

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań – Polska

STRESZCZENIE. Artykuł dotyczy jednego z najczęściej pojawiających się w tekstach Majdanu obrazu, mianowicie obrazu anioła. Jest on wielokrotnie przywoływany w wierszach poetów amatorów. Oprócz treści sakralnych ten obraz zawiera również inne cechy, co ujawnia jego wieloaspektowość. Ukształtowany w umysłach Ukraińców obraz w okresie Rewolucji Godności przybiera nowe konotacje i niuanse. W badaniu wytypowano kilka charakterystycznych form zauważalnych w poezji amatorskiej: anioł obrońca, anioł stróż, archanioł Michał i anioł śmierci. W wierszach Majdanu nie zawsze ten symboliczny obraz pokazany jest jako istota niebiańska, często okazuje się ucieleśnieniem doświadczeń protestującego, zwłaszcza tragicznej śmierci w imię wolności i narodu. W artykule zostały przeanalizowane liczne wiersze poetów amatorów, co pozwala na wyeksponowanie specyfiki każdego z nich. Autorka dochodzi do wniosku, że amatorska poezja Majdanu zasługuje na szczególne miejsce we współczesnej literaturze ukraińskiej.

Słowa kluczowe: anioł, obraz, poezja Rewolucji Godności, poeci amatorzy, literatura ukraińska

THE IMAGE OF AN ANGEL IN THE MAIDAN POEMS BY AMATEUR POETS

YANA TITUS

Adam Mickiewicz University, Poznań – Poland

ABSTRACT. The author of the article researches one of the common images in the poetry of the Revolution of Dignity – the image of an angel. It repeatedly appears in poems by amateur writers. In addition to the sacred content, this image in poetry also has other features, as a result of which its multifaceted nature is revealed. The image of an angel formed in the minds of Ukrainians acquired other connotations and nuances during the Revolution of Dignity. This study singles out several images that are repeated in amateur poetry: the protective angel, the guardian angel, Archangel Michael, and the angel of death. Another feature of this image is that in Maidan poetry, he is not always a heavenly creature, but often the embodiment of a dead protester. This article analyzes a number of poems by amateur poets and presents the specificities of each of them as confirmation that amateur Maidan poetry deserves a special place in Ukrainian literature.

Keywords: angel, image, poetry of the Revolution of Dignity, amateur poets, Ukrainian literature

Революція Гідності змінила як українське суспільство зсередини, так і його зовнішню репрезентацію й візію. Вона підважила колоніальні стереотипи щодо культури та історії й українськості загалом. Небайдужість, свідомість вибору, непередбачуванні обставини – чинники, що формують покоління, яке може внести кардинальні і важливі зміни в розвитку країни. Відомо, що значна кількість протестуючих на Майдані були студентами. Студенство стало рушійною силою революції. Майдан був не просто місцем, яке зібрало сотні тисяч людей, а символом надії на позитивні зміни та боротьби за гідність і свободу.

Історики умовно поділяють період Революції на два етапи: мирна та гаряча фаза протистояння. Перший етап був не загрозливий для протестувальників. Навіть у перші дні революції батьки прямували туди з дітьми. Наступний етап розпочався після прояву агресивності з боку влади. Людей це не злякало, а навпаки: на Майдані з'явилася ще більша кількість патріотично налаштованих людей, сповнених відваги та героїзму. Журналісти та вчені детально зафіксували перебіг подій Революції Гідності, цьому присвячено багато статей та книг. Однією з таких праць є *Українська ніч. Історія революції зблизька* [Марсі Шор 2018]. Американська історикиня докладно описує ситуацію за допомогою розповідей осіб, які брали активну участь у протестах. Ця книга була написана для англомовних читачів. Авторці було важливо представити іноземцям перебіг подій з подробицями.

Важко не писати і не творити, коли людину переповнюють емоції та почуття від побаченого. Революція Гідності додала ще одну сторінку в українській літературній творчості й відкрила читачам нові таланти. Поезія Майдану була загальнодоступною та зрозумілою для більшості з них. В основному вірші писали аматори, які намагалися передати свої емоції та почуття від пережитого й побаченого. В аналізованих нижче текстах поети-аматори, що не мали жодного літературного досвіду, зазвичай перебували в пошуках символів, естетики, стилю. Під час революційних подій вони декламували свої вірші на сцені Євромайдану. Їхня поезія могла бути різна: художньо не досконала, з простою поетикою, наївна, надміру патетична, але головне – з протестним характером. Мистецтво було всюди, воно створювалося на очах учасників революції та осіб, які увесь час слідували за подіями. Поширенню творчості аматорів сприяли соціальні мережі, де вони публікували свої твори, і за декілька хвилин відбувалося масове їх поширення. У період революції активно функціонували такі соціальні мережі як „Facebook”, „Twitter” та „Вконтакте”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поезія Революції Гідності розміщена не тільки на просторах Інтернету. Відразу після закінчення подій упорядники намагалися вмістити велику кількість віршів із соціальних мереж у антології. Однією з перших таких видань стала *Материнська молитва. Українки – героям Майдану* (2014), де зібрана суто жіноча поезія. Також у 2014 році вийшли такі збірки: *Говорить Майдан. Збірка революційної поезії, Євромайдан. Лірична хроніка, Борітеся – поборете! Поетика революції* та одна з найповніших – *Небесна сотня. Антологія майданівських віршів*. Крім антологій, вийшло кілька збірок поезій відомих та маловідомих авторів: *Вірші з Майдану* Дмитра Павличка, *Пісні війни. Вірші останніх років* Олександра Ірванця, *Сила слів* Ігора Бойчука, *Час революції* Юрія Руфа, *Знакове світло Майдану* Надії Дички та інших. Пізніше, у 2016 році, було надруковане видання *Поетична енциклопедія „Герої Майдану”*.

Швидка реакція суспільства на події не тільки спостерігалася у написанні, а й також у читанні та інтерпретуванні поезії Майдану. У низці літературно-критичних статей було проаналізовано образи, мотиви та символи поезії. Однією з перших наукових праць, де представлено комплексне дослідження, є дисертація *Поезія Майдану у дискурсі української революційної поезії ХХ–ХХІ століття* [Горішна 2018]. У цій роботі літературознавиця всебічно проаналізувала лірику Революції Гідності через призму повстань та воєн ХХ століття. Авторка праці намагалася з'ясувати, чим є поезія Майдану, яку функцію вона виконує в українській літературі та суспільстві. Крім роботи Галини Горішної, вдасться прочитати у вільному доступі статті: *Особливості зображення Революції Гідності в українській літературі 2013–2015 років* [Білик 2015], *Розбудова громадянського мотиву в збірці „Вірші з Майдану” Дмитра Павличка* [Білик 2016]. Ще одна вагома праця, яка була написана пізніше, має

назву *Жанрово-стильові особливості майданної поезії: традиція і новаторство* [Мацько 2019]. Серед перших статей були написані літературознавцем Ярославом Поліщуком, а саме: *Ефект Євромайдану і література* [Поліщук 2015], *Література майданного гарту* [Поліщук 2015], *Сакральна сутність поезії Євромайдану* [Поліщук 2022]. Дослідник ставив собі за завдання зрозуміти сутність Майдану через твори поетів-аматорів, через певні образи, символи, мотиви, які повторювалися в поезії.

Поезія Революції Гідності була якийсь час популярним предметом дослідження серед літературних критиків. У низці ґрунтовних статей дано глибокий аналіз, містяться цікаві розмірковування щодо творів відомих поетів та аматорів. Утім, таких студій поки що недостатньо. Досі залишаються недосліджені певні образи, мотиви, символи поезії Майдану. Серед них – образ ангела у віршах поетів-аматорів Революції Гідності.

Мета і завдання статті. З огляду на сказане вище нашу увагу привернув один із характерних образів поезії Євромайдану, який добре ілюструє сакральну цінність цієї творчості. У статті прагнемо розкрити сутність образу ангела у творах поетів-аматорів. Слід з'ясувати, чому саме образ ангела поширений в поезії Майдану, як він репрезентує світ уявлень українців. Аналізуючи цей образ, дізнаємося, який підтекст закладають у нього автори. З'ясуємо також, що, крім сакралізації, йому притаманне та які ще риси можуть бути йому властиві.

Виклад основного матеріалу дослідження. За основу нашої студії взято збірку *Небесна сотня. Антологія майданівських віршів* (2014) яка є репрезентативна як антологія віршів на задану тему. Це приклад літератури Революції Гідності: у книжці зібрано чимало творів, написаних переважно поетами-аматорами. Поезія того періоду, яка зазвичай писалася на емоціях, має образи, що варті окремої уваги в дослідженнях.

У творчості Революції Гідності автори представляють образ янгола як другорядного героя, але є вірші, де він також представлений як головний герой. У дослідженні О. Єременко та Г. Гаврильченко так охарактеризовано особливість цього героя: „Образ янголів органічно виплітається з християнського уявлення українців про мучеників, постраждалих за віру” [Єременко, Гаврильченко 2016: 102]. Літературознавиці подають як приклад вірш відомої письменниці Мар'яни Савки. Така оцінка видається нам дуже влучною. Відтак, варто дослідити цей аспект у поезії аматорів.

У вірші *Я не хочу нічого* Раїси Плотникової ліричний суб'єкт, виражаючи своє знеохочення до всього навколо, просить спокою та тиші, щоб уся увага була прикута до померлих душ на протесті, як знак вшанування їхньої пам'яті: „Хочу тиші такої, щоб чути, / як душі летять” [Антологія 2014: 249]. У авторки образ янголів – це втілення героїв Майдану: „Бо журавлик отой, / що учора з Майдану курликав, / наздогнав не птахів – / тиху зграйку живих янголят”

[Антологія 2014: 249]. Для поетки учасники протесту важливі, тому порівнює їх до янголів та сподівається, що на небесах буде їм спокійно й затишно. Ця поезія про цінність кожного життя, яке було віддане за свободу та вибір на батьківщині. Єдина річ, яку може зробити народ, – це вшанувати мовчанням полеглих. Подібне втілення образу також зустрічаємо в *Ангельській Сотні* Оксани Самари, на що вказує сама назва вірша. Твір був написаний відразу по завершенні Революції Гідності – 23 лютого 2014 року. Увесь вірш присвячений померлим героям, які, за переконанням ліричної героїні тексту, потрапили в рай. Для авторки небеса, куди прямують загиблі, – це місце спокою, де немає страждань. Героїв уже не вдасться повернути, їх тепер можуть тільки оплакувати та пам'ятати. Авторка наголошує, що вони вічні герої, які берегти будуть свій народ, як ангели: „Вічно нас берегтиме / Наша Ангельська Сотня” [Антологія 2014: 280]. У цьому випадку словом „ангельський” автор характеризує протестувальників, їхню приналежність до святості, світлості після жертвової смерті. У творі „ангельська сотня” виступає також як небесна сила, потужний оберіг, що захищає тих, хто досі бореться за свободу на Майдані.

Антологія містить ще один глибоко емоційний вірш, що має за мету утвердити віру в життя повстанця після смерті: „Він янголом став найсвітлішим в раю. [...] Він є разом з нами в цей час, у цю мить, / Бо пам'ять вогнем завжди в душах горить” [Антологія 2014: 31]. У поезії кілька разів було повторено слово „янгол”. Авторка присвятила цей вірш одному із воїнів Небесної сотні – Олександрові Капіносу. Протестувальник був сильно поранений силовиками 18 лютого – один із найважчих днів Майдана. Як і в попередньому вірші, присутнє оплакування героя, але виражене воно через звернення до серця: „Поплач, моє серце, гіркими слізьми, [...] Поплач, моє серце, чимдуж заридай” [Антологія 2014: 31]. Увесь вірш – це розмова ліричного суб'єкта зі своїм серцем: він із захватом згадує, ким був герой, захоплюється його особистістю. Також емоційно акцентує на тому, що воїн завжди поруч: „Він є разом з нами в цей час, у цю мить, / Бо пам'ять вогнем завжди в душах горить” [Антологія 2014: 31]. Цей твір про те, якою важливою може бути одна людина і яке значення вона може мати для народу.

Ув окремих віршах удається вирізнити ангела-захисника, який є втіленням осіб, що віддали своє життя під час протестів. Варто звернути увагу на модифікацію образу ангела-охоронця, який не є втіленням когось конкретно, тільки представлений як небесне створіння. Прикладом може бути Архангел Михаїл, до образу якого апелюють автори кількох віршів. Варто зазначити, що архангел з грецької означає „головний, старший, посланець” [Черняков 2009: 686], а також те, що саме Архистратиг Михаїл є патроном міста Києва. Його образ малювали на військових хоругвах під час походів проти ворогів ще за часів Київської Русі [Костюк 2019], адже саме він „проводир ангельського небесного воїнства” [Шевченківська енциклопедія 2013: 228]. У вірші

Небесна Сотня Василь Бабух виражає тугу за загиблими протестувальниками, які разом з Архангелом Михаїлом прямують до раю: „У світлих зоряних просторах / Труба архангельська гуде. / З архістратигом Михаїлом / Небесна Сотня в лаві йде” [Антологія 2014: 14]. Образ архістратиґа у цьому вірші лише доповнює картину Небесної сотні. У наступних рядках автор пояснює, ким є Небесна сотня, що спонукало її йти до бою та боротися: „Сини козацькі мужньо встали / За Україну і за нас” [Антологія 2014: 14]. Бабух детально вказує на те, що навіть на небесах герої будуть невтомно оберігати свою країну: „Нехай хранить нам Україну / Вона недремно в небесах” [Антологія 2014: 14]. У такий спосіб автор підкреслює значення чину загиблих, їхню силу. У поезії двічі згадується про трубу архангельську, яка свідчить у Біблії про те, що настає Великий Суд [Одкровення 8–11]. Автор втілює думку, що після смерті стількох героїв у країні має бути встановлена справедливість. Завершенням вірша є слова вдячності, поклоніння загиблим.

Подібне самовідчуття героя – як частини згуртованого народу – спостерігаємо у вірші *Дрімучий ранок, шина догорає* Ярослава Кусого. Ця поезія зафіксувала емоційний стан напруженості та надії, який супроводжував приготування до важливого дня, коли будуть відбуватися сутички між повстанцями та ворогами. Автор згадує про снайперів, які вбивали протестувальників на вулиці Інститутській у лютому 2014 року, однак виражає впевненість, що загиблі будуть вічно жити на небесах: „Та неможливо було вбити тих повстанців! / Душа в них з тіла піднімалась догори” [Антологія 2014: 169]. У наступних рядках з’являється образ ангела: „Отак Небесна Сотня сформувалась, / І Ангел Божий перемогу вже сурмив” [Антологія 2014: 169]. У цьому прикладі немає підтвердження, що йдеться про архістратиґа Михаїла, але можна тільки про це здогадуватися через характеристику: „божий” та те, що саме цей ангел у сакральній історії „сурмив” перемогу. Завершується вірш подібно до попереднього: ліричний герой очікує справедливості після важкого бою та возвеличує Небесну сотню. Кусий часто використовує окличні речення, щоб вірш здавався більш експресивним. Цей вірш має таку особливість, що передає швидкий перебіг подій революції, тоді як у попередньому, написаним Бабухом, увага акцентувалася тільки на образі Небесної сотні.

У вірші *О, як ми ждем* автор характеризує момент, проміжок часу, який найбільш відповідний, щоб діяти та змінювати ситуацію в країні. Шукання правди, справедливості – це те, чого найбільше прагнув народ на барикадах у Києві і тому варто було об’єднуватися: „Це ми, які єднаємось в ключі, / Це ми, які гуртуємось при зброї, / Наш час – самозапалення свічі, / Наш час – для правди, правди пресвятої!” [Антологія 2014: 246]. У тексті поезії кілька разів повторюється „ми” та „наш” – наголошення на тому, що, будучи однією спільнотою з подібними прагненнями, вдасться домогтися змін. Автор у такий спосіб підкреслює важливість всенародного пробудження. У Миколи

Петренка ангел з'являється в постаті, яку зображують на гербі міста Києва: „І вже ясний архангел при мечі” [Антологія 2014: 246]. Ця постать готова до боротьби, звісно, на боці народу.

Окрім Архангела Михаїла, неодноразово з'являється в поезії Майдану безіменний ангел-охоронець, який виконує ту саму функцію й обов'язки, що й Архистратиг Михаїл. Зазвичай він оберігає від небезпеки, допомагає у боротьбі своєю неземною силою, являється у найважчі моменти. Такого значення набуває образ янгола у вірші Антоніни Бабчук *Годі слів і марних обіцянок*: „Барикадою стали сто янголів. / Патріоти за ними і досі в строю” [Антологія 2014: 16]. Авторка виражає зневіру щодо представників влади, втомленість від обіцянок, які ніхто не виконує. Вона зображує похмурих та втомлених горем матерів загиблих синів, що просять про помсту для ворога. Завершує вірш образ України, яка вкотре у своїй історії переживає бої та великі втрати: „Розграбована, втомлена, зморена, / Україна вже вкотре в бою” [Антологія 2014: 16]. Образ „ста янголів” у вірші вселяє надію на позитивне завершення протесту, де вкотре на стороні народу небесні сили. Подібну переконаність виявляє Галина Гнатюк у вірші *Поклик*: „Янголи наші / Пліч-о-пліч із нами стоять...” [Антологія 2014: 73]. Авторка на початку вірша гармонійно поєднує природу з історичним минулим країни, описуючи стихію, яка закликає пробудитися народ. Гнатюк звертається до народу через Шевченкове слово і також згадує козацьку епоху: „Слухаймо, браття, / Шевченкову мову живу!.. / Є ще ж кому / Воскрешати і думу, і пісню, / Хоч і нема кому / Дати до рук булаву...” [Антологія 2014: 73]. Вона впевнена, що в країні є ті, що зможуть повстати й не будуть коритися владі. Авторка часто використовує козацьку лексику, заклики. Окличні рядки та їх скерування до „братів”, „народу” додають творові експресивності. Гнатюк підсумовує свою поезію оптимістично: завжди з народом буде Божа благодать.

Образи янголів не випадково з'являються й у вірші Людмили Юферової: „...Янголи з обурених небес / Десантом опускались на майдани” [Антологія 2014: 338]. Авторка подає розлогу картину морозної зими 2014 року на Майдані, де всюди був їдкий дим та люди, яких ніщо не могло зупинити в боротьбі за свободу: „Коли морози чорний дим труїв / Й відвага розливалася по венах” [Антологія 2014: 338]. У вірші прочитуємо перебіг подій, в якому була присутня і смерть, і лють, і єднання людей. Багато горя зазналося під час революції і багато надій покладалося на зміни після неї: „Болів розбрат в кожнісінькій душі, / І в матерів серця стікали горем” [Антологія 2014: 338]. Авторка сподівається, що відбудуться зміни при ново-вибраній владі.

Про ангелів-охоронців відомо українцям ще з раннього дитинства, тобто з дитячих книг, де вони дуже часто зустрічаються. Поезія Революції Гідності, яка переважно була написана аматорами, часто апелює до цього образу. Можна стверджувати, що для авторів наведених віршів ангели – це надприродні

духи, які допомагають долати перешкоди в житті людини, надають духовну підтримку в боротьбі [Баранська 2022: 9].

Образ смерті у сприйнятті поетів Євромайдану також сакралізований, а його втілення у поетичних текстах антології пов'язане з ангелом смерті. У християнстві, зазвичай, це ангел Гавриїл. Його вважають провідником душ [Онацький 1958: 221], тобто ангелом, який зустрічає людину після смерті. Можна знайти кілька джерел, які подають різні сакральні обов'язки ангела Гавриїла. У поезії Майдану ангели смерті не мають похмурого вигляду, з контексту вдається зрозуміти, що вони світлі небесні створіння, які забирають душу до кращого життя. У вірші Сергія Скальда *Ангел Смерті* сам ангел відчуває повагу до осіб на Майдані, які вели боротьбу, помирали на його очах: „... він, самої смерті посланець, / На знак поваги опустився на коліна” [Антологія 2014: 290]. Ангел співчував людині, був свідком того, як революція змінює її: „До неба шепотів якісь погрози, / І на кургани з полум'я та шин / Котилися гіркі та чорні сльози” [Антологія 2014: 290]. Ангел зазнав змін у своїй подобі під час кривавих подій на Майдані, емоції та почуття уподібнили його до людини. Він відчув себе частиною боротьби, перейняв повстанський дух, виявляючи в такий спосіб любов до свободи. У цій поезії автор акцентує на людському житті, яке цінніше за безсмертя, адже саме людина має змогу обирати для себе життєвий шлях, боротися за кращу долю, мріяти та відчувати безліч емоцій. Оксана Максимишин-Корабель теж удається до поїдбною асоціації у змалюванні образу ангела у вірші *Мамо, не плач*. Ліричний герой зображений у момент смерті: його душа співчуває матері, яка втратила сина, обіцяє повернутися, але вже в іншій подобі, як частина природного середовища: „Прийду на світанні в садок на росу, / А може, дощем на поріг упаду” [Антологія 2014: 197]. Герой тужить за матір'ю, перепрошує за свою смерть. Для нього матір була найріднішою та найважливішою людиною, але він також сильно любив батьківщину, за яку віддав життя. Це поезія про сильне почуття синівської любові до мами, вдячність їй за все, що вона зробила для сина. У вірші мати є центральним образом, який супроводжує сина все його життя. В українській традиції колискова, яку співають матері, займає чільне місце у вихованні дітей. Ця народна родинна лірика не тільки сприяє тому, щоб дитина швидше заснула, але й діє як своєрідна терапія. У вірші колискову співає ангел перед самою смертю ліричного героя, щоб послабити біль, який завдала йому рана: „Мені колискову ангел співає, / І рана смертельна уже не болить” [Антологія 2014: 197]. Стає зрозуміло, що після співу колискової ангел забирає душу помираючого бійця до небес – і сама пісня є елементом переходу в інший світ.

У вірші 000 290, написаним Христею Венгрюк, також оживає один із трагічних епізодів Майдану. Читач може тільки здогадуватися про смерть

одного з протестуючих: „він мені тихо каже нервовим гортаним голосом, / він мені тихо вказує на всіх янголів і серафимів” [Антологія 2014: 47]. Характерно, що в ліриці революції ангел зустрічає та супроводжує помираючу особу, яка проходить етап між своєю смертю та небесами. Ліричний герой вірша Венгринюк описує досвід Майдану, те, що сам там пережив. Він розмірковує над долею тих, кого вбили, висловлює співчуття матерям та борцям. Героя переполюють негативні емоції від побаченого на Майдані. Він наголошує на знеціненні людського життя, на жорстокості та байдужості представників влади: „комусь це зовсім байдуже, хтось їде в Єгипет, / а наші люди вмирають на проклятім полі бою” [Антологія 2014: 47]. Авторка вдало показує справжні реалії Майдану очима протестувальника, і тільки образ ангела у вірші сакралізує ситуацію, яка там складається. Таким чином, апелювання до ангела смерті маркує жалобні мотиви поезії Революції Гідності. У віршах Майдану такий ангел символізує світле продовження життя після смерті, себто потойбічне життя.

На думку Я. Поліщука, саме сакральні образи та мотиви дуже поширені в поезії Революції Гідності [Поліщук 2022: 311–324]. Наш аналіз підтверджує таку оцінку. У поезії Майдану образ ангела з’являється неодноразово. Можна виокремити кілька варіацій, що повторюються: ангел-захисник, ангел-охоронець, Архистратиг Михаїл та ангел смерті. Якщо в першому випадку йдеться про переродження людини в ангела, то в решті виступають власне небесні створіння – вони символізують незнищенність людського духу, що протистоїть фізичній смерті й забуттю.

Християнство та його традиції вагомо впливають на українське суспільство. Про ангелів існує багато казок, дитячих віршів, мультфільмів, внаслідок чого цей образ закарбовується у свідомості людини. У важких емоційних ситуаціях людина може згадувати про небесні сили, в які вірить. Одним із таких створінь може бути ангел, який асоціюється з допомогою, доброзичливістю, лагідністю, але також є духом, що провадить до потойбічного світу. У поезії Майдану створюється враження, що багатьом ангелам притаманні людські риси, особливо емоції, які вони переживають, споріднені з людськими.

Вірші поетів-аматорів засвідчують певну тенденцію щодо використання сакральних образів у змалюванні Революції Гідності. Небесні істоти представлені в них як частина культури Майдану. Вони намагаються захищати та оберігати протестувальників, впливати на перебіг подій. Воїни, які потрапили до небес і стали янголами, підтримують та охороняють український народ у своїх молитвах. Отже, образ ангела є невід’ємним елементом, що присутній у віршованій творчості Революції Гідності. Йому притаманні своєрідні риси та функції, покликані підсилити емоційно-експресивний ефект цієї поезії.

Список використаної літератури

- Баранська Л., *Ангелологія роману Марії Матіос „Букова земля” (лінгвостилістична інтерпретація)*, [в:] „Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)”, 2022, № 17, с. 7–12.
- Білик Г., *Особливості зображення Революції Гідності в українській літературі 2013–2015 років*, [в:] „Рідний край”, 2015, № 2, с. 118–124.
- Білик Г., *Розбудова громадянського мотиву в збірці „Вірші з Майдану” Дмитра Павличка*, [в:] „Рідний край”, 2016, № 1, с. 95–99.
- Гавриїл, [в:] *Українська мала енциклопедія*: 16 кн.: у 8 т., проф. Є. Онацький, Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, Буенос-Айрес, 1958, т. 1, кн. II: Літери В–Г, с. 221.
- Горішна Г., *Поезія Майдану у дискурсі української революційної поезії ХХ–ХХІ століття*: дис. ... канд. філол. наук, Тернопіль, 2018.
- Єременко О., Гаврильченко Г., *Бунтівна муза поезії Євромайдану*, [в:] „Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Філологічні науки”, 2016, № 1, с. 100–103.
- Костюк Б., *Архистратиг Михайл – „небесний командир” українського війська*, [в:] Електронний ресурс: <https://www.radiosvoboda.org/a/archystratyh-mykhail/30282606.html>.
- Мацько В., *Жанрово-стильові особливості майданної поезії: традиція і новаторство*, [в:] „Science and Education a New Dimension. Philology”, 2019, VII (55), issue: 189, Feb., pp. 34–37.
- Михайл Архистратиг, [в:] *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. (гол. ред. М. Жулинський), т. 4, Київ: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2013, с. 228.
- Одкровення святого Іоана Богослова (Апокаліпсис) 8–11*, [в:] Електронний ресурс: <http://hram.in.ua/biblioteka/bibliia/190-book190/2196-title2656>.
- Поліщук Я., *Ефект Євромайдану і література*, „Слово і час”, 2015, № 10, с. 3–17.
- Поліщук Я., *Література майданного гарту*, [в:] „Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки”, 2015, № 6, с. 172–176.
- Поліщук Я., *Сакральна сутність поезії Євромайдану*, „Slavia Orientalis”, t. LXXI, № 2, с. 311–324.
- Черняков І., *Михайл Архангел*, [в:] *Енциклопедія історії України*, у 10 т., ред. В. Смолій та ін., Київ: Наукова думка, 2009, т. 6: Ла–Мі, с. 686.

Spysok vykorystanoi literatury [References]

- Baranska L., *Anhelolohiia romanu Marii Matios “Bukova zemlia” (linhvostylistychna interpretatsiia) [Angelology in Maria Matios’ novel “Beech Land” (linguostylistic interpretation)]*, [v:] “Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)”, 2022, no. 17, s. 7–2.

- Bilyk H., *Osoblyvosti zobrazhennia Revoliutsii Hidnosti v ukrainkii literaturi 2013–2015 rokiv* [Specificity of presenting the Revolution of Dignity in ukrainian literature of 2013–2015], [v:] „Ridnyi kraj”, 2015, no. 2, s. 118–124.
- Bilyk H., *Rozbudova hromadianskoho motyvu v zbirtsi “Virshi z Maidanu” Dmytra Pavlychka* [Developing civil motif in Dmytro Pavlychko’s collection “Poems from the Maidan”], [v:] „Ridnyi kraj”, 2016, no. 1, s. 95–99.
- Havryil [Gabriel], [v:] *Ukrainska mala entsyklopediia*: 16 kn.: u 8 t., prof. Y. Onatskyi, Nakladom Administratury UAPT v Arhentyni, Buenos-Aires, 1958, t. 1, kn. II: Litery V–G., s. 221.
- Horishna H., *Poeziia Maidanu u dyskursi ukrainskoi revoliutsiinoi poezii XX–XXI stolittia* [Maidan poetry in the discourse of Ukrainian revolutionary poetry of the 20th – 21st centuries]: dys. ... kand. filol. nauk, Ternopil, 2018.
- Yeremenko O., Havrylchenko H., *Buntivna muza poezii Yevromaidanu* [Insurgent muse of Euromaidan poetry], [v:] “Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Serii: Filolohichni nauky”, 2016, no. 1, s. 100–103.
- Kostiuk B., *Arkhystyryh Mykhail – “nebesnyi komandyr” ukrainskoho viiska* [Archangel Michael is the “heavenly commander” of the Ukrainian army], [v:] Elektronnyi resurs: <https://www.radiosvoboda.org/a/archystyryh-mykhail/30282606.html>.
- Matsko V., *Zhanrovo-stylovi osoblyvosti maidannoï poezii: tradytsiia i novatorstvo* [Genre-style peculiarities of the public square poetry: tradition and innovation], [v:] “Science and Education a New Dimension. Philology”, 2019, VII (55), Issue: 189, Feb., pp. 34–37.
- Mykhail Arkhystyryh [Archangel Michael], [v:] *Shevchenkivska entsyklopediia*, red. M. Zhulynskyi: u 6 t., t. 4: M–Pa: u 6 t., Kyiv: Instytut literatury im. T.H. Shevchenka, 2013, s. 228.
- Odkrovennia sviatoho Ioana Bohoslova (Apokalipsys) 8–11* [The Revelation of Saint John the Evangelist (the Apocalypse) 8–11], [v:] Elektronnyi resurs: <http://hram.in.ua/biblioteka/bibliia/190-book190/2196-title2656>.
- Polishchuk Y., *Efekt Yevromaidanu i literatura* [The effect of Euromaidan and literature], [v:] “Slovo i chas”, 2015, no. 10, s. 3–17.
- Polishchuk Y., *Literatura maidannoho hartu* [Literature of Maidan as the art inspired by Ukrainian Revolution of Honor], [v:] “Literaturni protses: metodolohiia, imena, tendentsii. Filolohichni nauky”, 2015, no. 6, s. 172–176.
- Polishchuk Y., *Sakralna sutnist poezii Yevromaidanu* [The Sacred Essence of Euromaidan Poetry], “Slavia Orientalis”, t. LXXI, no. 2, s. 311–324.
- Cherniakov I., *Mykhail Arkhanhel* [Archangel Michael], [v:] *Entsyklopediia istorii Ukrainy*, u 10 t., red. V. Smoliy ta in., Kyiv: Naukova dumka, 2009, t. 6, s. 686.

Список використаних джерел

- Небесна Сотня: антологія майданівських віршів*, упор., передмова Л. Воронюк, видання 2-ге, доповн., Чернівці, Видавничий дім „Букрек”, 2014.
- Шор М., *Українська ніч. Історія революції зблизька*, пер. з англ. О. Буценка, Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018.

Spysok vykorystanykh dzherel [References]

- Nebesna Sotnia: antolohiia maidanivskykh virshiv* [*Heavenly Hundred. An Anthology of Maidan Poems (2014)*], uporiadkuv., peredmov. L. Voroniuk, vydannia 2-he, dopovn., Chernivtsi, Vydavnychi dim „Bukrek”, 2014.
- Shore M., *Ukrainska nich. Istorii revoliutsii zbyzka* [*The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution*], per. z anhl. O. Butsenka, Kyiv: DUKH I LITERA, 2018.